

PROJEKAT UNAPREĐENJA LOKALNOG RAZVOJA (GOLD)

FIC POSLOVNI BAROMETAR

Sarajevo, Oktobar 2015.

BOSNA I HERCEGOVINA

Pripremu i izdavanje ove publikacije je podržao USAID/Sida Projekat unapređenja lokalnog razvoja (GOLD).

Ova publikacija je pripremljena uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Švedske međunarodne agencije za razvoj i saradnju (Sida). Sadržaj materijala je isključiva odgovornost Vijeća stranih investitora i ne odražava nužno stavove USAID-a, Sida-e, ili vlada Sjedinjenih Američkih Država ili Švedske.

Predgovor

Želim da izrazim duboku zahvalnost i poštovanje svim onim koji su učestvovali u pripremi prvog Poslovnog barometra Vijeća stranih investitora. Pripremom ovog poslovnog barometra Vijeće stranih investitora (VSI) Bosne i Hercegovine nastavlja svoje strateško djelovanje u pravcu zagovaranja u ime svojih članova, stranih investitora.

Učinak ekonomije Bosne i Hercegovine na svim nivoima zavisi od sposobnosti svih strana da se uključe u iskren i konstruktivan dijalog jednih s drugima. Poslovni barometar je objavljen imajući na umu ovaj otvoreni dijalog i uz nadu za snažnijim mehanizmima koji će poslužiti kao objektiv kroz koji će se razmatrati interesi obje strane, investitora i vlade, koji će zajednički pokušati da pronađu održivo i trajno rješenje za ogroman ekonomski potencijal koji Bosna i Hercegovina ima. Izražavam duboku zahvalnost našim kolegama u vladu za njihovu spremnost da se uključe i ujedno ih podstičem na nastavak pružanja usluga s integritetom, posvećenošću i profesionalizmom. S naše strane, i dalje ćemo biti fokusirani na izgradnju ekonomskog sektora kroz jačanje kapaciteta, saradnje i partnerstva, zagovaranjem za poboljšanja zakonodavstva, politike i razvoj infrastrukture, i razvoj ljudskih resursa kako bi se osiguralo da se postignu naši zajednički ciljevi.

Uvjeren sam da će ovaj poslovni barometar u kombinaciji sa našom Bijelom knjigom poslužiti kao okvir za donošenje odluka i kao osnova za planiranje, mobilizaciju resursa, upravljanje efikasnošću i praćenje angažmana vladinih službenika s poslovnom zajednicom.

Na kraju, želim da izrazim iskrenu zahvalnost za kontinuiranu podršku USAID-a i Sida-e kroz Projekat unapređenja lokalnog razvoja (GOLD) u pružanju tehničke i finansijske pomoći kako bi se osigurala realizacija Poslovnog barometra. Također se zahvaljujem svim članovima Vijeća stranih investitora koji su sudjelovali u ovoj anketi.

Radujemo se još boljoj saradnji sa investitorima, USAID-om, Sida-om, i drugim partnerima u dalnjem razvoju ekonomije Bosne i Hercegovine.

Branimir Muidža
Predsjednik
Vijeće stranih investitora

Sadržaj

Predgovor	1
Sažetak	4
Uvod	6
O Vijeću stranih investitora	6
O USAID/Sida Projektu unapređenja lokalnog razvoja (GOLD)	7
Metodologija	8
A – Opšte informacije o članicama Vijeća stranih investitora u BiH	9
B – Ocjena trenutne poslovne klime u Bosni i Hercegovini	12
C – Prošla i buduća ulaganja VSI članica	18
D – Zapošljavanje i obrazovanje	22
E – Zakonodavstvo i zagovaranje	28

Pregled grafikona

Grafikon 1: Strane investicije u BiH po sektorima	9
Grafikon 2: Članice VSI po zemlji sjedišta kompanije	10
Grafikon 3: Članice VSI po obliku organizovanja	10
Grafikon 4: Geografska raspoređenost stranih investicija	11
Grafikon 5: Ključni razlozi za investiranje na specifičnoj lokaciji	11
Grafikon 6: Nivo zadovoljstva/nezadovoljstva poslovnom klimom u BiH	12
Grafikon 7: Ocjena poslovne klime u BiH u 2014. u odnosu na 2013. godinu	13
Grafikon 8: Faktori koji utiču na poslovanje stranih kompanija u BiH	13
Grafikon 9: Prednosti investiranja u BiH – glavni razlozi ponovnog investiranja u BiH	14
Grafikon 10: Prioritetna ciljna tržišta prilikom donošenja odluke o ulaganju	15

Grafikon 11: Nivo predvidljivosti poslovne klime u BiH	15
Grafikon 12: Tri prioriteta vlada za poboljšanje poslovnog okruženja	16
Grafikon 13: Preporuke općinama/gradovima za privlačenje i povećanje investicija	17
Grafikon 14: Reinvestiranje u BiH u protekle dvije godine	18
Grafikon 15: Investicije po vrijednosti u protekle dvije godine	19
Grafikon 16: Reinvestiranje po sektorima	19
Grafikon 17: Nivo spremnosti za reinvestiranje	20
Grafikon 18: Planovi za reinvestiranje u naredne dvije godine	20
Grafikon 19: Razlozi za reinvestiranje u BiH	21
Grafikon 20: Preporuka drugim da investiraju u BiH	21
Grafikon 21: Strani investitori po broju zapošljavanja novih radnika	22
Grafikon 22: Strani investitori po broju zaposlenih	22
Grafikon 23: Planovi za nova upošljavanja u naredne dvije godine	23
Grafikon 24: Strani investitori po broju novih radnika	23
Grafikon 25: Traženi profil radnika	24
Grafikon 26: Procjena sposobnosti vlada da usklade obrazovne programe i vještine radne snage sa potrebama privatnog sektora	24
Grafikon 27: Nivo korisnosti Savjetodavnog vijeća za stručno obrazovanje i obuku	25
Grafikon 28: Stepen zainteresovanosti članica VSI za inicijative lokalne zajednice	25
Grafikon 29: Preporuke lokalnim vlastima za povećanje stranih investicija i zapošljavanja	26
Grafikon 30: Preporuke za državne i entitetske vlasti za povećanje investicija i zapošljavanja	27
Grafikon 31: U kojoj mjeri inspekcije primjenjuju zakon na ujednačen način	28
Grafikon 32: Nivo predusretljivosti poslovnih udruženja i međunarodnih organizacija u rješavanju problema stranih investitora	29

Sažetak

Strane investicije su ključna komponenta ekonomskog razvoja svih zemalja u tranziciji uključujući Bosnu i Hercegovinu (BiH). Ove investicije su važan alat za postizanje veće efikasnosti postojećih kompanija, razvoj tehnologije, prijenos novih vještina i znanja i osvajanje novih tržišta. Sve u svemu, one su važna komponenta poslovne aktivnosti i doprinose poboljšanju konkurentnosti, zapošljavanja i ukupnom ekonomskom rastu i razvoju.

Investitori i članice Udruženja Vijeća stranih investitora (VSI) u BiH su ispunile ovu anketu kako bi se identifikovale prepreke u poslovanju s kojima se suočavaju. Također su identifikovane koristi investiranja u BiH, kao i razlozi za reinvestiranje. Do danas su članice VSI investirale više od 9 milijardi BAM u BiH i zaposlile više od 13.000 BiH građana.

Iako je BiH odredila da je privlačenje stranih investitora jedan od strateških prioriteta, željeni nivo investicija još uvijek nije dostignut zbog političke nestabilnosti, komplikovane administrativne strukture, obimne birokratije i nedovoljno poticajnog poslovnog okruženja.

Među našim članicama 71% njih smatra da je poslovno okruženje u BiH nepredvidljivo, što ima veoma negativan efekat na privlačenje novih stranih investicija. Ipak, bez obzira na uočene prepreke na koje su članice VSI ukazale u ovoj anketi, 81% ispitanika je spremno da preporuči BiH kao zemlju za ulaganje, a 67% njih planira da reinvestira u Bosnu i Hercegovinu u naredne dvije godine.

Investitori su identificirali visokoobrazovani kadar, kao što su inžinjeri, menadžeri prodaje, ekonomisti, i bankari kao najpoželjnije profile zaposlenika. Međutim, investitori su također u potrazi za stručnom radnom snagom sa srednjom stručnom spremom, kao što su tehničari i trgovci.

U poređenju 2014. godine sa prethodnom godinom, 71% ispitanika vjeruje da se poslovni ambijent nije promijenio, dok 29% misli da su se uslovi za strane investitore čak i pogoršali.

Ovaj alarmantan odgovor pokazuje da je potrebno inicirati promjene u ekonomskom sistemu i sprovesti reforme u što kraćem periodu ukoliko BiH želi da privuče i zadrži ozbiljne investitore.

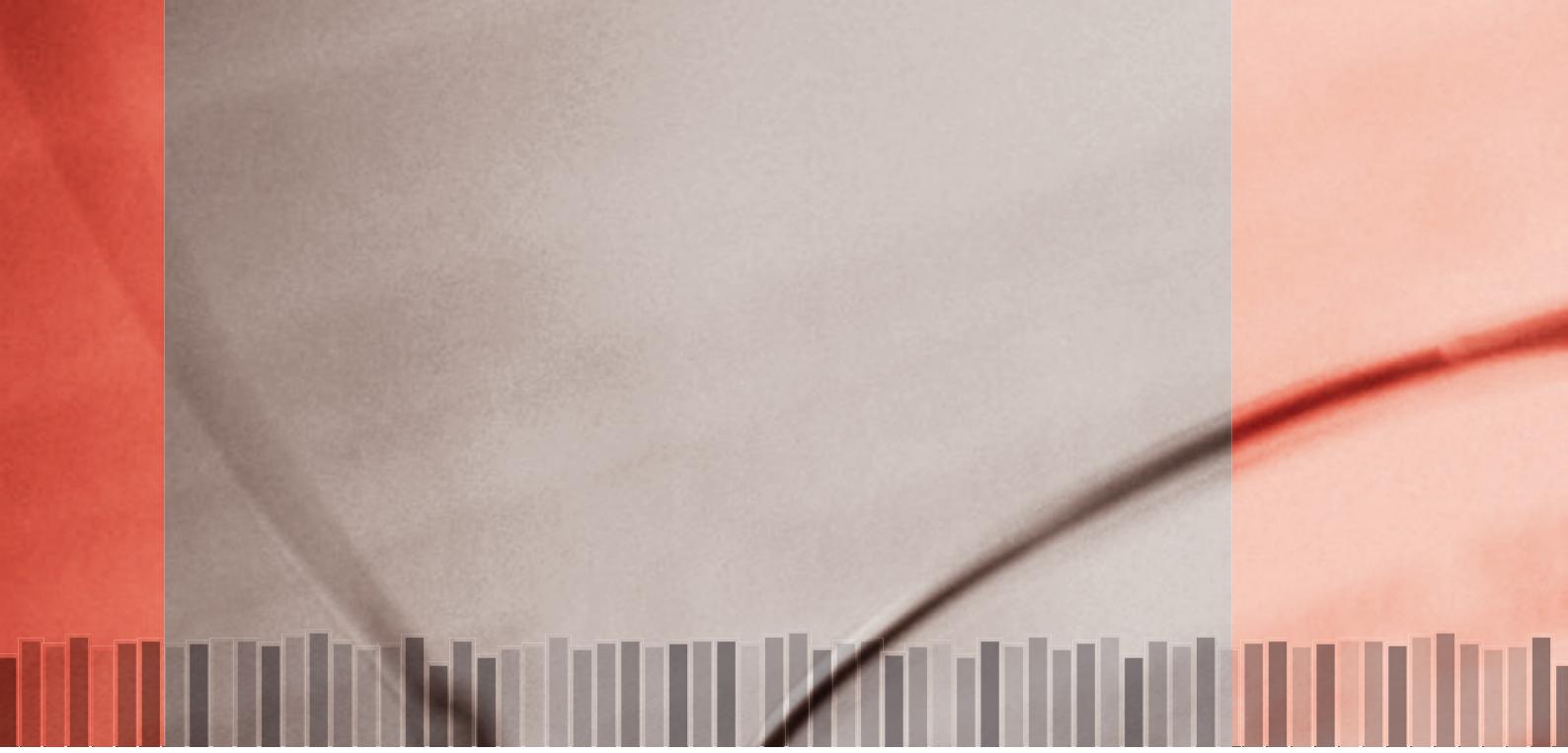
Kada su upitani da ocijene svoj nivo zadovoljstva poslovanjem i investicijskom klimom, prosječni odgovor je bio 2,43 na skali od 1 do 5. To odgovara odgovoru između “ni zadovoljan ni nezadovoljan” i “umjereno zadovoljan”.

Ukratko, ovo istraživanje je pokazalo da članice VSI investiraju u BiH zbog potencijala domaćeg tržišta, kao i zbog geografskog i strateškog položaja BiH. BiH također nudi radnu snagu po konkurentnim cijenama.

Međutim, mnogi nedostaci obeshrabruju da se značajan potencijal realizuje. Prepreke koje su naglasili strani investitori za poslovanje u BiH su:

- Politička nestabilnost,
- Glomazna birokratija i administracija,
- Neefikasnost izvršenja sudskih odluka,
- Zakonodavstvo koje ne potiče zajednička ulaganja,
- Nedosljedna primjena propisa od strane porezne uprave,
- Porezne politike koje obeshrabruju investicije.

Slično tome, na lokalnom nivou, komplikovana birokratija, neefikasne administrativne procedure, nedostatak poticaja za strane investitore i visoki parafiskalni nameti su identifikovani kao prepreke za ulaganje. Ovaj izveštaj dopunjuje Bijelu knjigu koju objavljuje VSI, a koja ima vrlo specifične predložene mjere identifikovane za rješavanje mnogih od ovih nalaza.

Uvod

Ovaj prvi izvještaj "Poslovni barometar" je ključna aktivnost za Vijeće stranih investitora u BiH (VSI BiH) realizovana u saradnji sa Projektom unapređenja lokalnog razvoja (GOLD), kojeg zajednički finansiraju Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Švedska međunarodna agencija za razvoj i saradnju (Sida).

Anketa ima za cilj sticanje boljeg uvida o nivou zadovoljstva članica Vijeća stranih investitora poslovnim okruženjem u Bosni i Hercegovini (BiH), prepreke s kojima se suočavaju investitori, njihove planove za reinvestiranje i stvaranje više mogućnosti za zapošljavanje u BiH.

Prikupljene informacije će biti iskorištene za poboljšanje cjelokupnog poslovnog okruženja, regulatornog okvira, i efikasnost državne administracije u cilju privlačenja novih investicija. Nadalje, kako Vijeće stranih investitora bude nastavilo sa anketiranjem biće u mogućnosti da prati i izvještava o uočenim promjenama.

O Vijeću stranih investitora

Vijeće stranih investitora (VSI) je neprofitno poslovno udruženje koje zastupa interes stranih kompanija u BiH. VSI je osnovano u augustu 2006 godine. Naša misija je zagovaranje, u ime naših članica, za poboljšanje poslovanja u BiH sa ciljem postizanja daljeg ekonomskog razvoja i općeg prosperiteta građana BiH. Također, VSI je posvećeno pružanju praktične podrške svim investorima koji žele da podrže dobre poslovne prakse. Vijeće stranih investitora ima za cilj da bude glas stranih investitora prisutnih u BiH.

VSI okuplja preko 40 međunarodnih i regionalnih kompanija iz različitih sektora. Do danas, naše su članice investirale preko 9 milijardi BAM u BiH i zaposlili više od 13.000 građana BiH.

O USAID/Sida Projektu unapređenja lokalnog razvoja (GOLD)

Projekat unapređenja lokalnog razvoja (GOLD) zajednički finansiraju Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Švedska međunarodna agencija za razvoj i saradnju (Sida). Kako bi pružio podršku partnerskim općinama u ostvarivanju ekonomskog rasta i razvojnih ciljeva, Projekat će:

- Promovisati integrисани i sveobuhvatan pristup planiranju i implementaciji lokalnog ekonomskog razvoja u odabranim općinama u sektorima sa najvećim potencijalom za brz i održiv rast radnih mesta;
- Pomoći efikasnijem korištenju ekonomskih resursa općine i promovisati nove investicije u ciljanim sektorima kroz javno-privatna partnerstva;
- Angažovati interesne strane kako bi se poboljšalo pružanje javnih usluga i poslovno okruženje;
- Promovisati nove direktnе investicije i podržati konkurentne lance snabdijevanja koji će dovesti do stvaranja novih radnih mesta. S ciljem stvaranja radnih mesta za mlađe osobe, Projekat će podržavati poduzetništvo i radit će sa privatnim i javnim sektorom na implementaciji programa za strukovno usavršavanje koji će mladim ljudima omogućiti sticanje vještina koje su potrebne za lokalnu ekonomiju.

Metodologija

Ovo istraživanje o potrebama stranih investitora u BiH, iz perspektive unapređenja poslovnog okruženja, je provedeno korištenjem instrumenta *on-line* ankete. Upitnik su popunjavale kompanije, članice Vijeća stranih investitora u BiH, s ciljem pružanja konkretnih preporuka relevantnim institucijama na državnom, entitetskom i lokalnom nivou za uklanjanje ključnih prepreka s kojima se suočavaju investitori, uključujući unapređenje postojeće legislative u ovoj oblasti. Pitanja se odnose na aktivnosti članica tokom 2014. godine. Anketu nisu popunile sve članice VSI. Također, ni svi strani investitori u BiH nisu članovi VSI. Podaci iz ankete su prezentirani u tabelama i grafikonima kako bi omogućili lakšu vizualizaciju prikupljenih podataka.

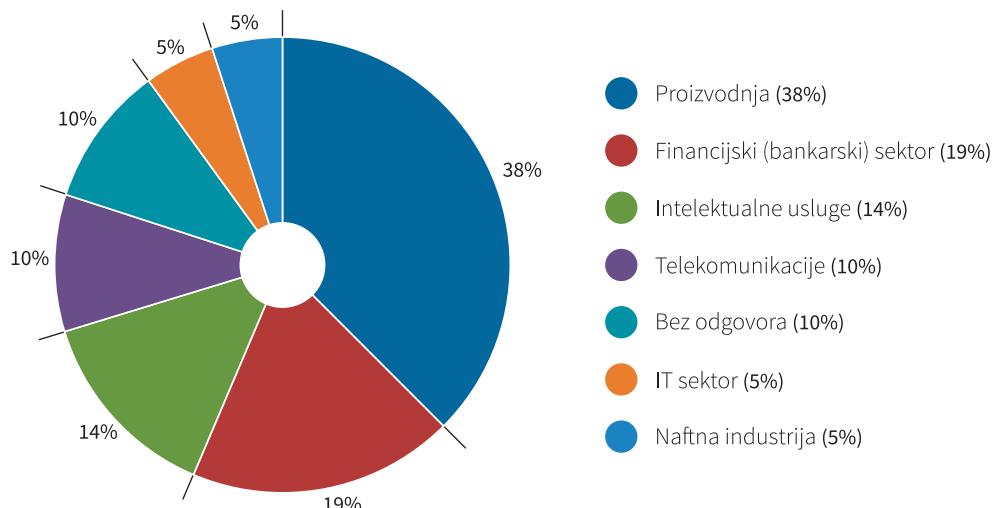
Ova anketa je također namijenjena Vijeću stranih investitora u BiH i USAID/Sida GOLD projektu kako bi se identifikovale glavne prepreke rastu investicija u BiH. Anketa i ovaj izvještaj imaju za cilj da utiču na kreiranje povoljnije ekonomске i poslovne klime za postojeće strane investitore u BiH kako bi se povećala mogućnost za reinvestiranje, proširenje poslovanja, upošljavanje dodatne radne snage i smanjila nezaposlenost.

A - Opšte informacije o članicama Vijeća stranih investitora u BiH

Ovo poglavlje daje opće informacije o članicama VSI, kao što su vrsta poslovanja, zemlja porijekla, pravni oblik organizovanja privrednih društava u BiH, geografska raspodjela investicija i ključni razlozi za investiranje u BiH.

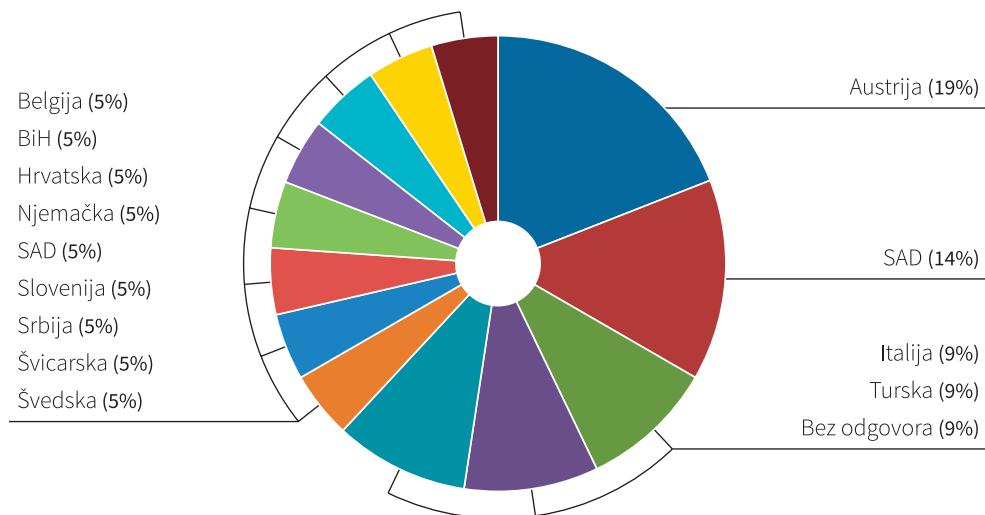
Vrsta poslovne aktivnosti/sektor

Članice VSI su investirale u brojnim sektorima. Većina investicija je realizovana u proizvodnom sektoru (38%), i finansijskom, odnosno bankarskom sektoru (19%). Intelektualne usluge su zastupljene sa 14%, dok je 10% stranih investicija realizovano u sektoru telekomunikacija. Informacione tehnologije (IT) i sektor prerade nafte su zastupljeni svaki sa 5% ukupnog udjela.

Zemlja sjedišta investitora

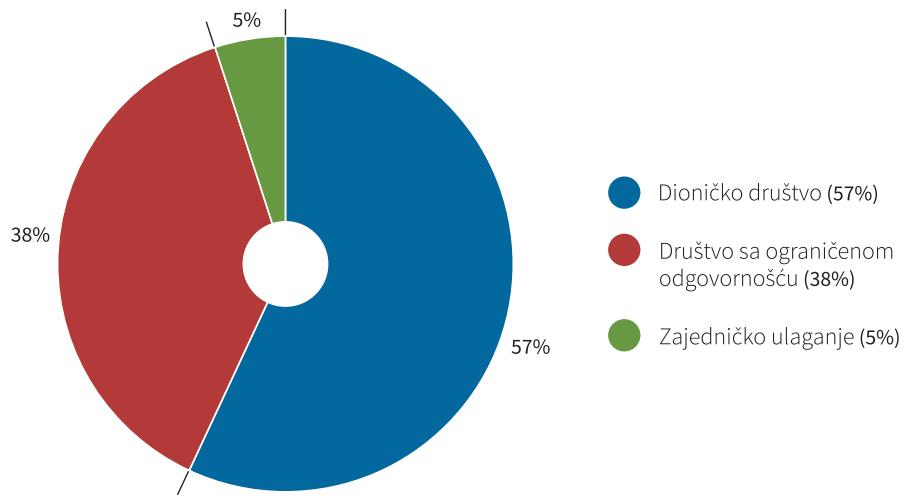
Prema porijeklu ulaganja, najveći broj investitora su kompanije iz Austrije sa udjelom od 19%, Sjedinjene Američke Države sa udjelom od 14%, a slijede ih strani investitori iz Italije i Turske sa jednakim učešćem od po 9%, dok Belgija, Njemačka, Srbija, Švedska, Švicarska i BiH učestvuju svaka sa po 5%.

GRAFIKON 2: Članice VSI po zemlji sjedišta kompanije

Pravni oblik organizovanja privrednih društava

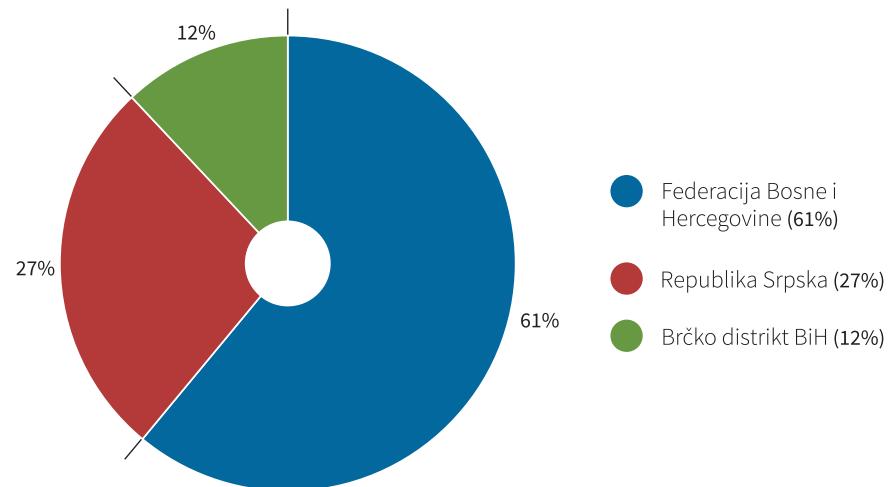
Od ukupnog broja anketiranih kompanija, 57% su kompanije sa ograničenom odgovornošću, dionička društva su zastupljena sa 38%, dok je učešće zajedničkih ulaganja samo 5%.

GRAFIKON 3: Članice VSI po obliku organizovanja

Geografska raspoređenost investicija

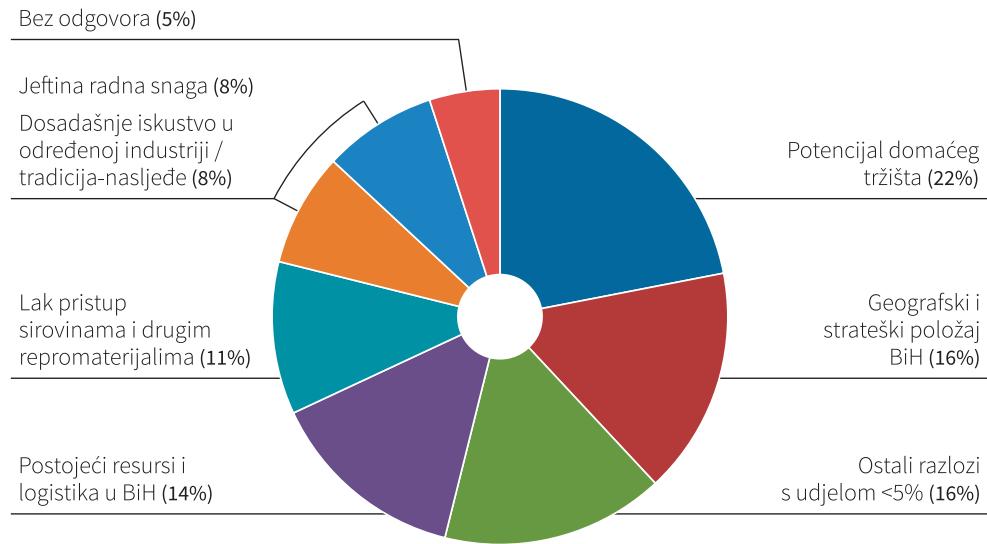
Više od polovine (61%) ukupnih investicija je realizovano u Federaciji BiH, dok je Republika Srpska privukla 27% investicija, a Brčko distrikt BiH 12%.

GRAFIKON 4: Geografska raspoređenost stranih investicija

Glavni razlozi investiranja na određenim lokacijama u Bosni i Hercegovini

Članice VSI obično investiraju u BiH zbog potencijala domaćeg tržišta (21%), te geografskog i strateškog položaja zemlje (16%). Glavni razlozi za investiranje su postojeći resursi i logistika u BiH (13%), kao i lak pristup sirovinama i drugim repromaterijalima (10%). Prethodno iskustvo ulagača u određenu industriju, odnosno postojeća tradicija u određenom sektoru i jeftina radna snaga su faktori koji čine 8% razloga za ulaganje u BiH.

GRAFIKON 5: Ključni razlozi za investiranje na specifičnoj lokaciji

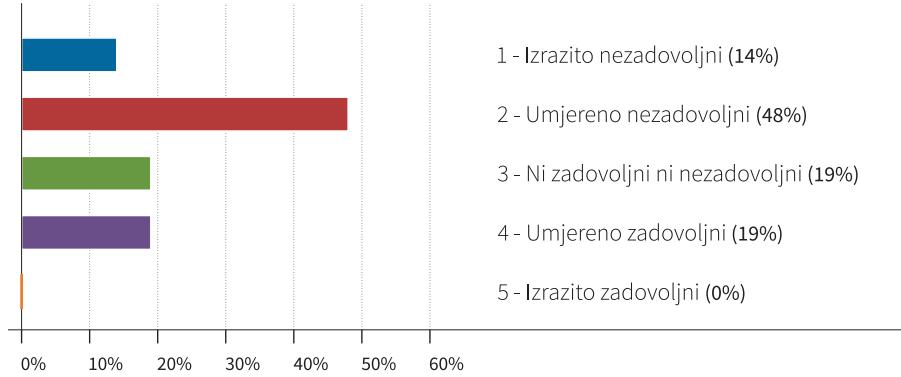

B – Ocjena trenutne poslovne klime u Bosni i Hercegovini

Ovo poglavlje govori o poslovnoj klimi u BiH, počevši od nivoa zadovoljstva trenutnom poslovnom klimom u odnosu na prošlu godinu. Također, sumira nivo predvidljivosti poslovnog okruženja i razloge zbog kojih se investitori odlučuju da reinvestiraju.

Ocjena trenutne poslovne klime u BiH – Poslovna klima u BiH je daleko od idealne –

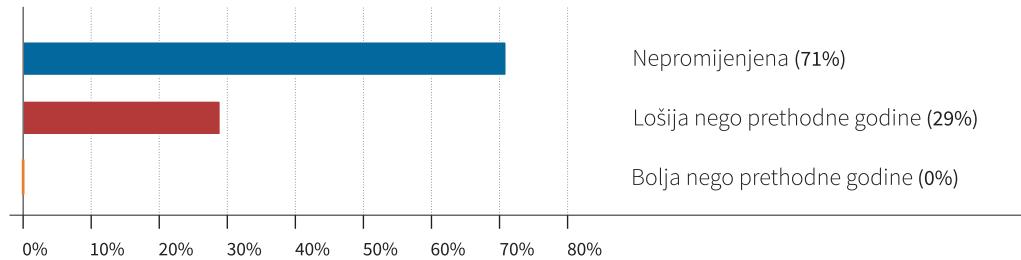
Prema mišljenju članica VSI, poslovna klima u BiH je daleko od idealne. Nešto manje od polovine anketiranih članica (48%) je izrazilo umjereno nezadovoljstvo poslovnom klimom u BiH, dok je tek 19% njih umjereno zadovoljno.

GRAFIKON 6: Nivo zadovoljstva/nezadovoljstva poslovnom klimom u BiH

Ocjena ekonomskog i poslovnog okruženja u BiH u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu

Što se tiče promjena, 71% ispitanika smatra da se ekonomsko i poslovno okruženje u BiH nije promijenilo u odnosu na prethodnu godinu, dok 29% smatra da se čak i pogoršalo.

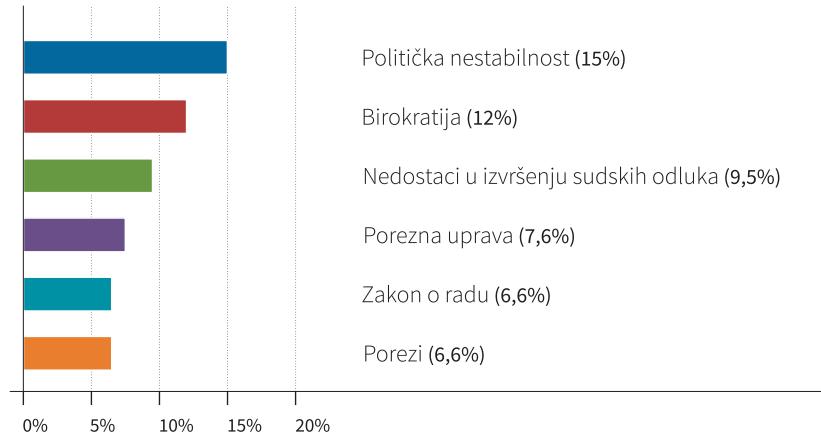
GRAFIKON 7: Ocjena poslovne klime u BiH u 2014. u odnosu na 2013. godinu

Pet najvažnijih faktora koji utiču na poslovanje u BiH

- Politička nestabilnost je najveći faktor koji utječe na poslovanje stranih kompanija -

Prema anketi, investitori smatraju da politička nestabilnost ima najveći utjecaj na njihovo poslovanje (15%), dok je složenost birokratije rangirana kao druga (12%). Treći faktor je izvršenje sudskih presuda, odnosno manjkavosti postupka izvršenja (9,5%), a kao četvrta velika prepreka je navedeno funkcionisanje porezne uprave (7,6%). Kompanije su identifikovale poreznu politiku i Zakon o radu (6,6%) kao peti faktor koji utiče na njihovo poslovanje u BiH.

Prema anketiranim kompanijama, ostali faktori su korupcija, neadekvatna infrastruktura, naplata potraživanja, itd.

GRAFIKON 8: Faktori koji utiču na poslovanje stranih kompanija u BiH

Prednosti investiranja u BiH i najvažniji razlozi za ponovno investiranje u BiH

- Blizina EU tržišta i konkurentna obrazovana radna snaga su najveće prednosti investiranja -

Blizina EU tržišta, obrazovana i stručna radna snaga, kao i niska cijena rada su među najčešćim razlozima za investiranje i reinvestiranje u Bosni i Hercegovini. Sljedeći razlozi su: povoljna porezna politika (PDV i porez na dobit), relativno niska cijena energije i stabilnost opskrbe kao i solidna transportna povezanost. Investitori su također naveli dostupnost

dobavljača roba i usluga kao faktore koje utiču na investiranje. U principu, članice VSI su zadovoljne sa uslugama koje se nude poslovnom sektoru. Prema anketiranim investitorima, područja u kojima postoji prostor za poboljšanje su poticaji za investitore na lokalnom nivou, kao i sposobnost za vođenje dijaloga između stranih investitora i vlade.

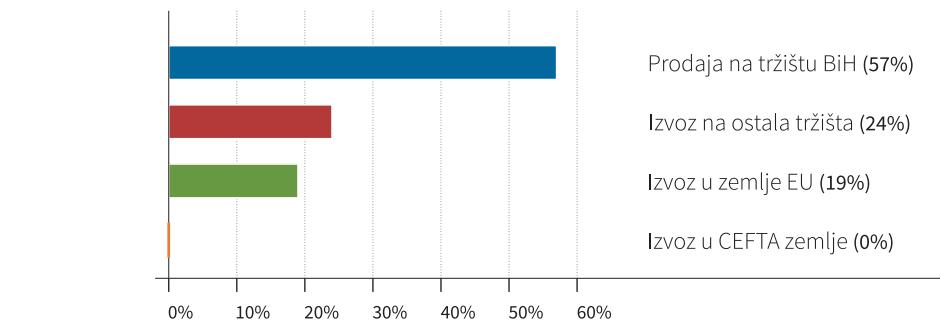

GRAFIKON 9: Prednosti investiranja u BiH – glavni razlozi ponovnog investiranja u BiH

Glavna ciljana tržišta prilikom investiranja u BiH

- Članice VSI ne vide zemlje članice CEFTA kao prioritetno ciljano tržište -

U trenutku donošenja odluke o investiranju, više od polovine (57%) anketiranih članica VSI je planiralo da svoje proizvode plasira na domaće tržište, a od izvoza na strana tržišta isključivo su ciljane zemlje Europske unije (19%). Strani investitori ne smatraju zemlje članice ekonomskih organizacija CEFTA svojim prioritetskim ciljanim tržištem (manje od 1%). Od anketiranih VSI članica, 24% nije navelo nikakve konkretne razloge.

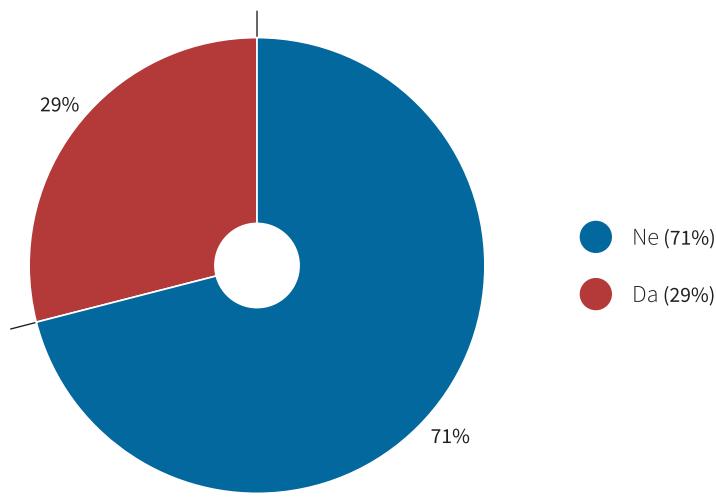

GRAFIKON 10: Prioritetna ciljna tržišta prilikom donošenja odluke o ulaganju

Predvidljivost poslovne klime u BiH

- Manje od 1/3 članica VSI smatra da je poslovna klima u BiH predvidljiva -

Iako je predvidljiva poslovna klima neophodna za povećanje investicija, podaci pokazuju da manje od 1/3 ukupnog broja anketiranih članica VSI smatra da je poslovna klima u BiH predvidljiva, dok većina njih (71%) smatra da je klima nepredvidljiva.

GRAFIKON 11: Nivo predvidljivosti poslovne klime u BiH

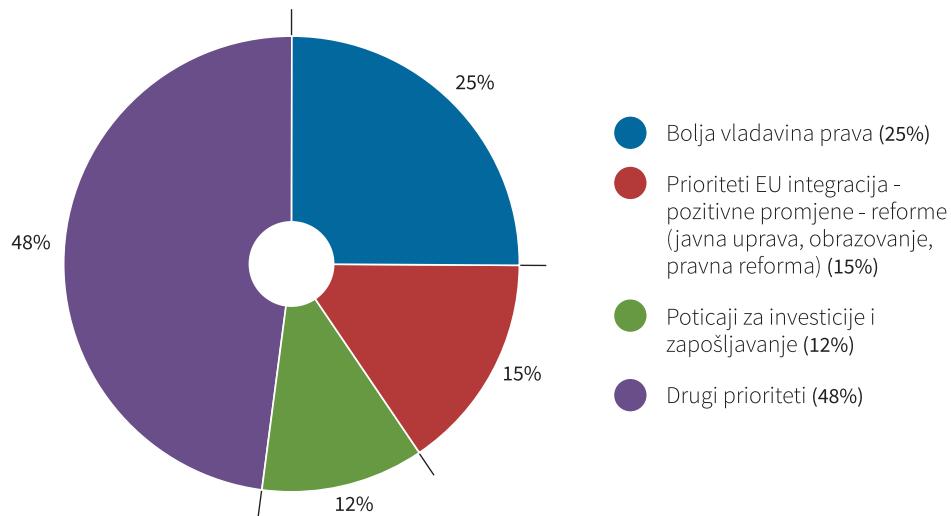
Tri ključna prioriteta koje bi vlade trebale razmotriti u cilju unapređenja poslovnog okruženja

– *Unapređenje vladavine prava, reforme kao prioritet za EU integracije i poticaji za strane investitore su među tri prioriteta* –

Članice VSI su identificirale ključne prioritete koje bi vlade trebale riješiti u cilju poboljšanja postojećih uslova za poslovni razvoj u BiH. Kao prioritet broj jedan, 25% anketiranih je navelo jačanje vladavine prava u smislu bržih promjena postojećih zakona, ali isto tako i usvajanje novih zakona u drugim oblastima koje direktno ili indirektno utječu na strana ulaganja. Na drugom mjestu prioriteta (15,4%) su reforme kao prioritet za EU integracije, dok su poticaji za investitore i zapošljavanje na trećem mjestu (11,5%).

Nakon povoljnih poreznih politika koje su rangirane kao četvrti prioritet (7,7%), ostali prioriteti su navedeni u neznatnom udjelu od 1,7% do 3,8%.

Ovi rezultati svakako opravdavaju postojanje Bijele knjige i drugih dokumenata koji ukazuju na postojeće probleme i efikasnu provedbu i transparentan rad institucija.

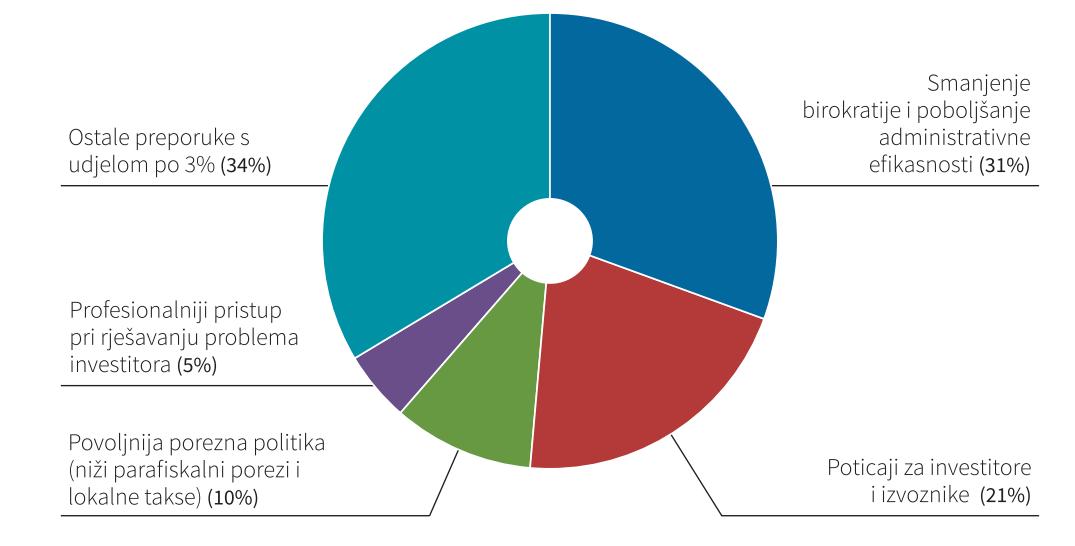

GRAFIKON 12: *Tri prioriteta vlada za poboljšanje poslovnog okruženja*

Preporuke jedinicama lokalne uprave (općinama/gradovima) kako da privuku više investicija

- Općine/gradovi bi trebale smanjiti birokratiju, poboljšati efikasnost administracije i uvesti veće poticaje za investitore -

Jedna trećina anketiranih stranih investitora (31%) smatra da su najvažniji elementi za privlačenje stranih investicija smanjenje birokratije na lokalnom nivou i poboljšanje administrativne efikasnosti. Među anketiranim, 21% preporučuje općinama da uvedu veće poticaje za investitore i izvozno orijentisane proizvođače kako bi privukli više stranih investicija. Ostali (10%) predlažu lokalnim vlastima uvođenje povoljne porezne politike u smislu manjih i usklađenijih parafiskalnih nameta i lokalnih poreza (naknada). Također, 5% njih preporučuje općinama da pokažu profesionalniji odnos prema ulagačima prilikom rješavanja njihovih problema, kao što su izbjegavanje davanja nerealnih obećanja, ukidanje postojećih nameta, intenzivniji dijalog sa predstavnicima privatnog sektora kako bi se ovi problemi lakše i brže rješavali.

GRAFIKON 13: Preporuke općinama/gradovima za privlačenje i povećanje investicija

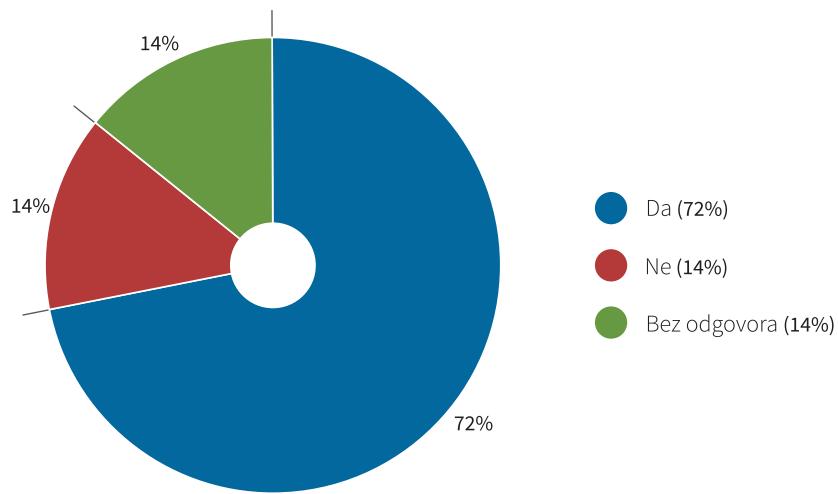
C – Prošla i buduća ulaganja VSI članica

Ovo poglavlje se bavi zaključcima vis-a-vis investiranja i reinvestiranja članica VSI; razlozi zbog kojih jesu odnosno nisu investirali; njihova vrijednost i sektor u koji su investirali kao i njihovi planovi za naredna investiranja.

Reinvesticije u BiH u protekle dvije godine

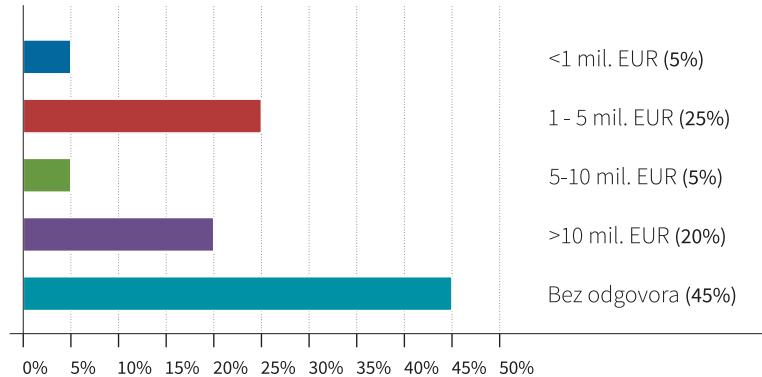
– Uprkos izazovima sa kojima se investitor i susreću, 72% stranih kompanija je reinvestiralo u BiH u protekle dvije godine –

U protekle dvije godine 72% članica VSI je reinvestiralo u BiH, dok 14% njih nije ponovno investiralo zbog nedovoljne mogućnosti rasta i nedostatka potrebe za reinvestiranjem. Od navedenih 72% koji su ponovno investirali, jedna četvrtina (25%) je investirala u rasponu od 1 do 5 miliona eura, a 20% anketiranih članica je reinvestiralo više od 10 miliona eura. Zanimljivo je da je 5% anketiranih reinvestiralo manje od 1 milion eura, a također 5% je reinvestiralo između 5 i 10 miliona eura.

GRAFIKON 14: Reinvestiranje u BiH u protekle dvije godine

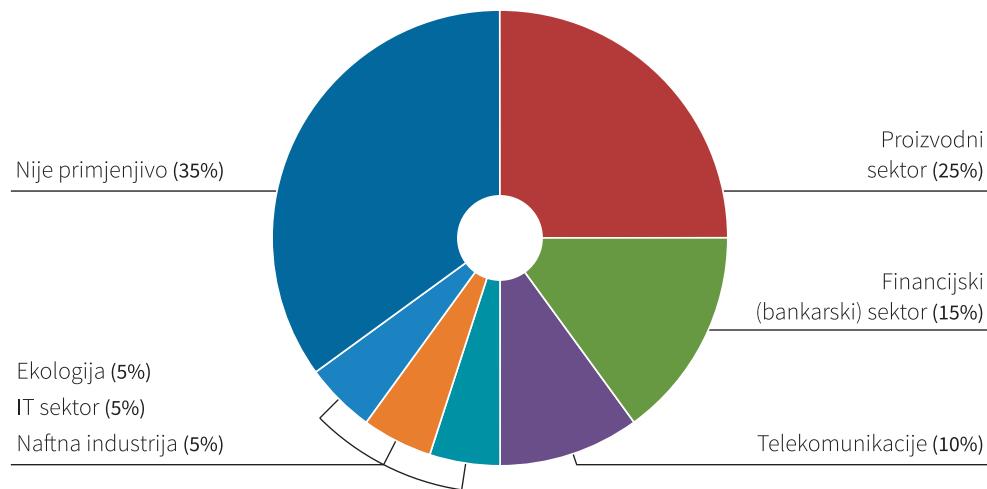
Vrijednost reinvesticija u protekle dvije godine

GRAFIKON 15: Investicije po vrijednosti u protekle dvije godine

Sektori koji su imali koristi od reinvesticija u protekle dvije godine – Članice VSI su investirale u proizvodnju, finansijski sektor i telekomunikacije –

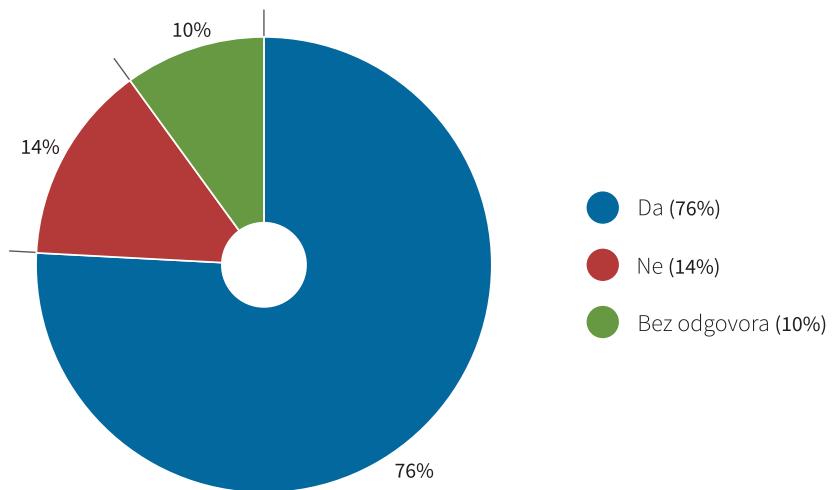
Od kompanija koje su ponovno investirale, većina je ulagala u proizvodnju (25%), financije (15%) i komunikacije (10%), a sektori koji ih slijede su IT sektor, naftna industrija i sektor eko-logije sa po 5%.

GRAFIKON 16: Reinvestiranje po sektorima

Spremnost za reinvestiranja u BiH - Većina članica VSI spremna da reinvestira u BiH -

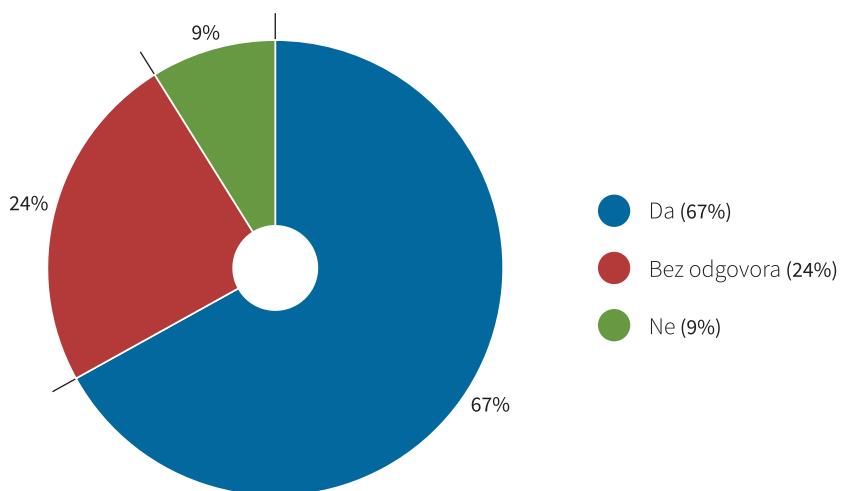
Na upit da li bi ponovo investirali, 76% je odgovorilo pozitivno dok je njih 14% odgovorilo da ne bi ponovo investirali.

GRAFIKON 17: Nivo spremnosti za reinvestiranje

Planovi za reinvestiranje u BiH u naredne dvije godine

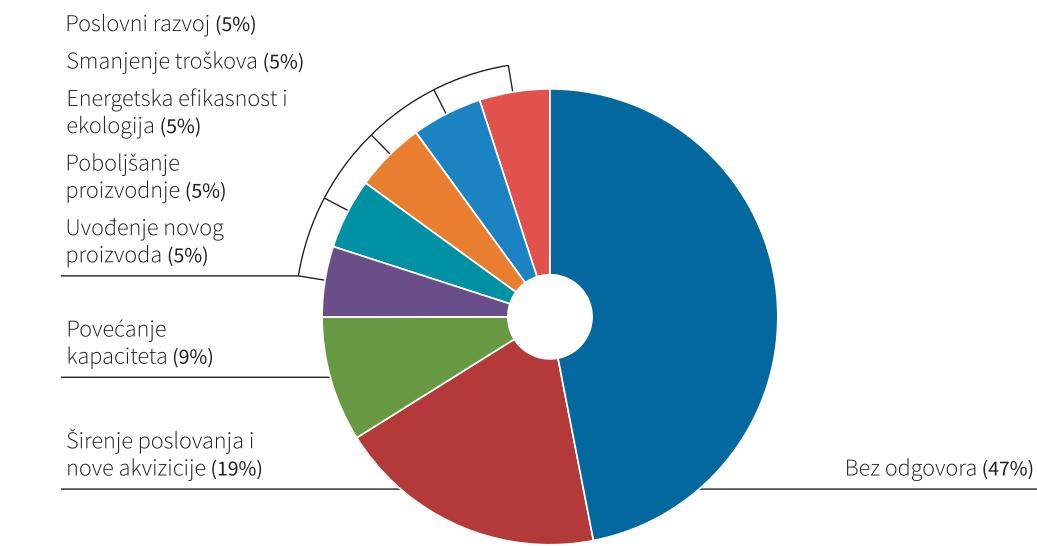
Na pitanje o konkretnim planovima za reinvestiranje, 67% članica VSI je odgovorilo da planiraju ponovna ulaganja u BiH u naredne dvije godine.

GRAFIKON 18: Planovi za reinvestiranje u naredne dvije godine

Razlozi za reinvestiranje

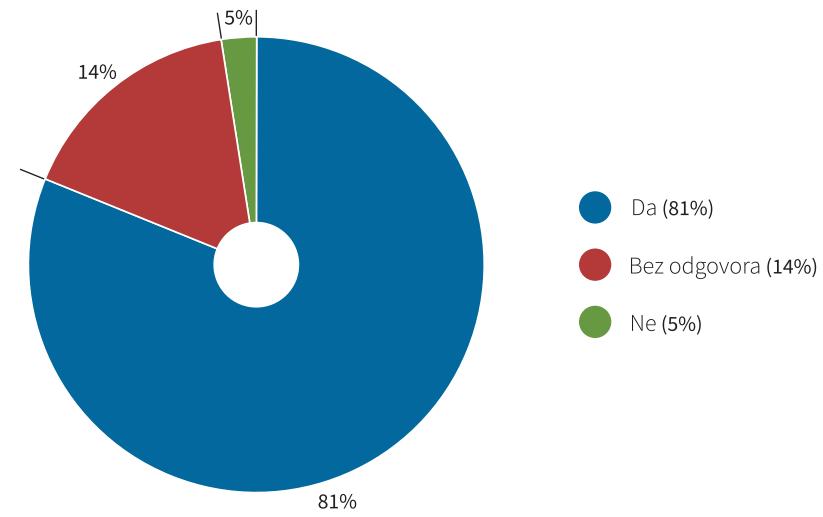
Među kompanijama koje su se odlučile na ponovna ulaganja 19% će investirati u širenje poslovanja i nove akvizicije, 9% će investirati u širenje postojećih kapaciteta, dok će ostali (neznatan udio od 5%) investirati u modernizaciju proizvodnje, povećanje energetske efikasnosti i zaštitu okoliša. S obzirom na ovo, vladine institucije se trebaju fokusirati na kreiranje povoljnog okruženja za ulaganja u energetsku efikasnost i ekologiju.

GRAFIKON 19: Razlozi za reinvestiranje u BiH

Spremnost davanja preporuka stranim kompanijama za ulaganje u BiH
- Većina članica VSI je spremna preporučiti drugim stranim kompanijama BiH kao zemlju za ulaganja -

Uprkos preprekama, 81% anketiranih članica VSI je izrazilo spremnost da preporuči BiH kao zemlju za ulaganja drugim stranim kompanijama, dok je 5% izjavilo da ne bi.

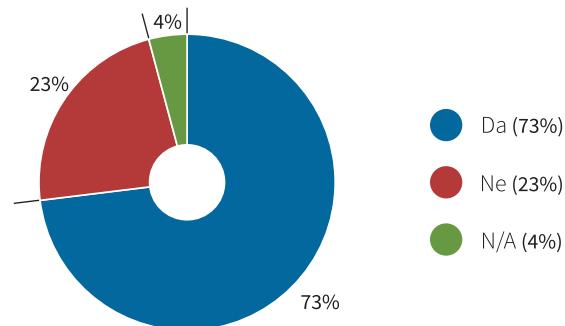
GRAFIKON 20: Preporuka drugim da investiraju u BiH

D – Zapošljavanje i obrazovanje

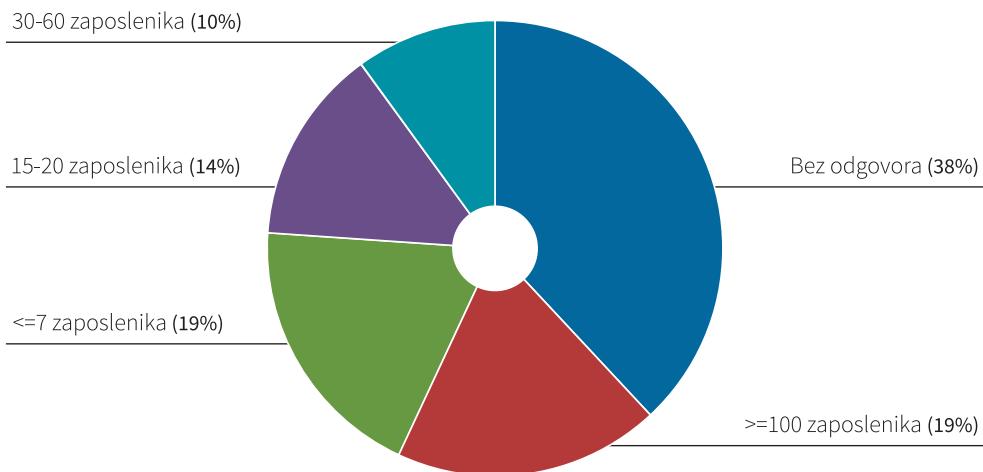
Novozaposleni u protekle dvije godine

– U protekle dvije godine 73% članica VSI je zaposlilo novu radnu snagu –

Od svih članica VSI koje su tokom protekle dvije godine reinvestirale, 73% ih je zaposlilo novu radnu snagu, dok 23% nije zaposlilo niti jednog novog uposlenika. Od navedenih 73% koji su zapošljavali novo osoblje, 19% je zaposlilo više od 100 radnika.

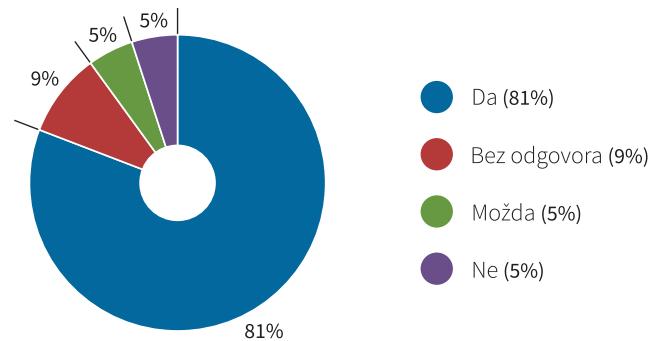
GRAFIKON 21: Strani investitori po broju zapošljavanja novih radnika

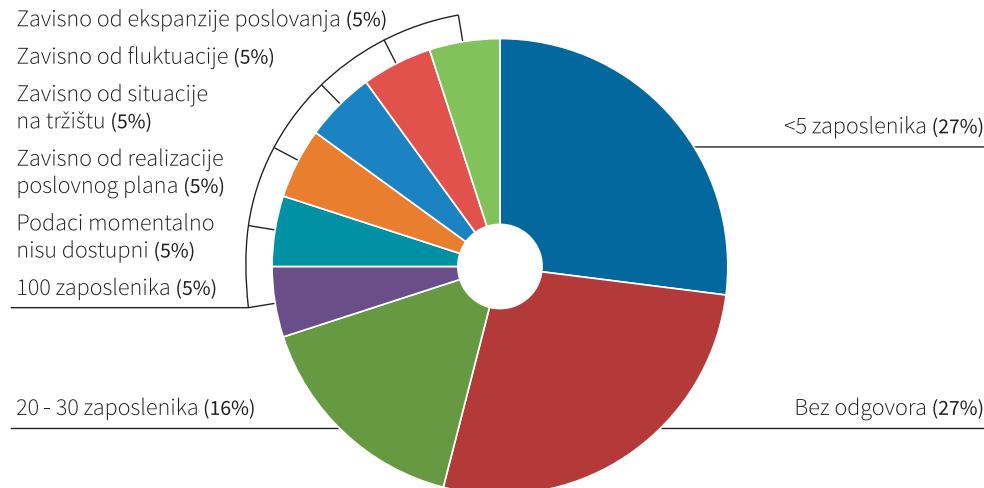
GRAFIKON 22: Strani investitori po broju zaposlenih

Planovi za dodatno zapošljavanje u sljedeće dvije godine

- Prema anketnim podacima, 81% kompanija planira zapošljavanje nove radne snage u naredne dvije godine. Preduslov za novo zapošljavanje je stabilno i predvidljivo poslovno okruženje -

GRAFIKON 23: Planovi za nova upošljavanja u naredne dvije godine

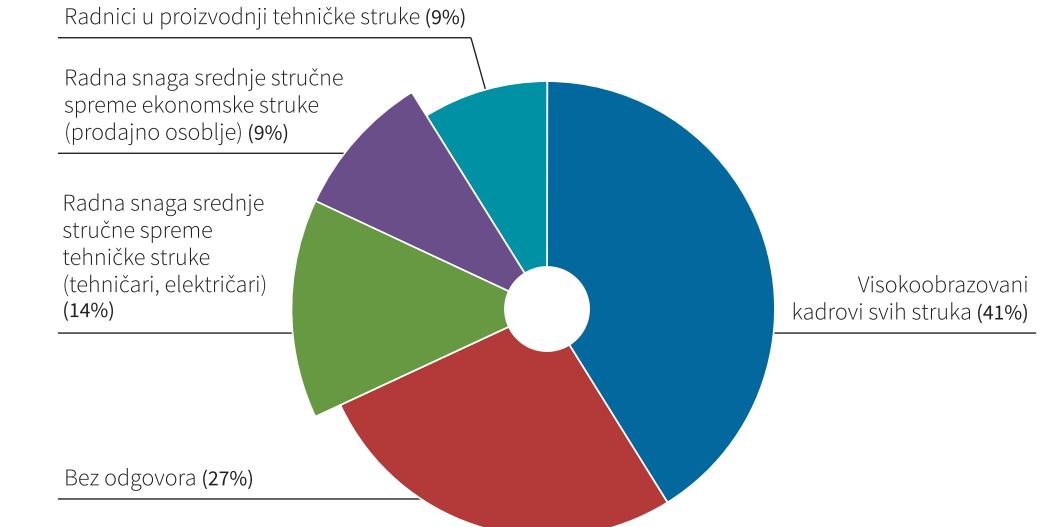

GRAFIKON 24: Strani investitori po broju novih radnika

Traženi profil radnika ili vještina

- Među najtraženijim zanimanjima će biti inžinjeri, menadžeri prodaje, ekonomisti i bankari -

Prema prikupljenim anketnim podacima, od 67% članica VSI koje će u naredne dvije godine reinvestirati u BiH, nešto manje od polovine (41%) će imati potrebu da zapošljava visokokvalifikovane kadrove, uglavnom tehničke i ekonomske struke (inžinjere, menadžere prodaje, ekonomiste, bankare). Za investitore je veoma poželjno da uposlenici govore strane jezike. Radna snaga sa najmanje srednjom stručnom spremom tehničke i ekonomske struke (tehničari, električari, prodavači) su neophodni za 23% ispitanika, dok će samo 9% anketiranih imati potrebu za kvalificiranim tvorničkim radnicima, uglavnom tehničke struke za serijsku proizvodnju.

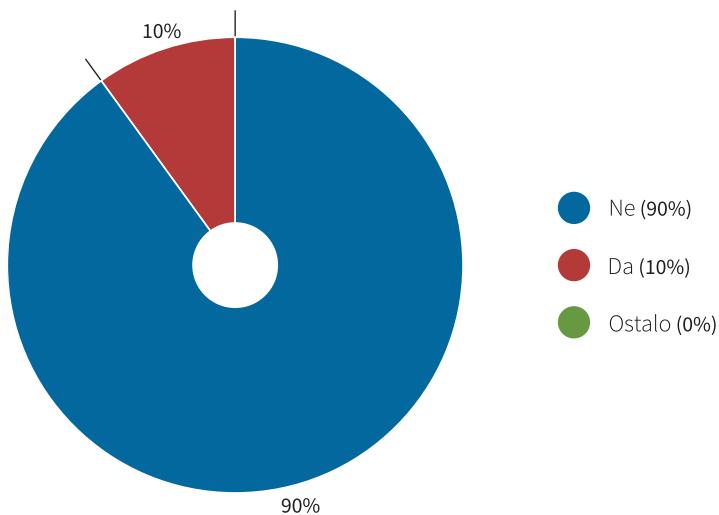
GRAFIKON 25: Traženi profil radnika

Sposobnost obrazovnog sistema (formalnog, neformalnog i informalnog) da obezbijedi kvalificiranu radnu snagu

- Vlada bi trebala biti efikasnija u usklađivanju obrazovnih programa i vještina radne snage sa stvarnim potrebama privatnog sektora -

Većina članica VSI (90%) je izrazila mišljenje da vlada ne radi svoj posao efikasno i u skladu sa svojim ovlastima na usklađivanju obrazovnih planova i programa i vještina radne snage sa stvarnim potrebama privatnog sektora.

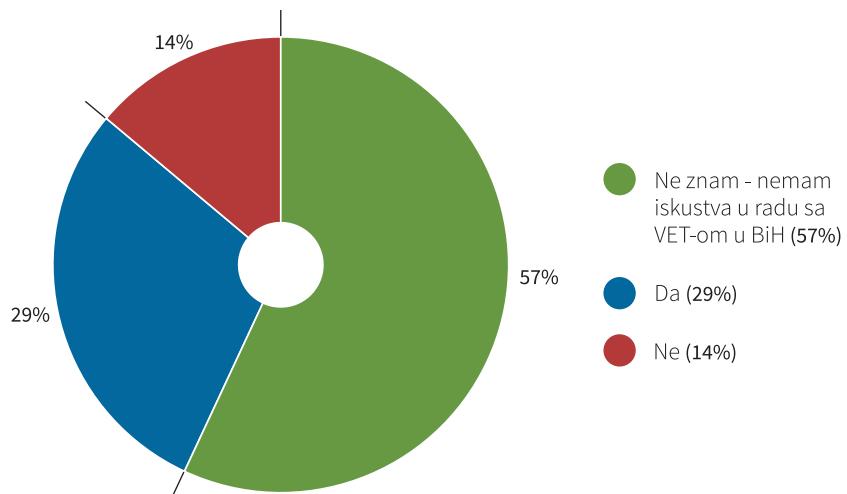
Vladine agencije se trebaju fokusirati na karijerno usmjeravanje kako bi se omogućilo građanima svih uzrasta, da u bilo kojem trenutku njihovog života identifikuju i povećaju svoje kapacitete, kompetencije i interesu kako bi se mogli odlučiti za smisleno obrazovanje, usavršavanje i profesiju. Vođenje karijera obuhvata savjetovanje, informisanje, obuku, podučavanje, ocjenjivanje i zapošljavanje.

GRAFIKON 26: Procjena sposobnosti vlada da usklade obrazovne programe i vještine radne snage sa potrebama privatnog sektora

Korisnost Savjetodavnih vijeća za stručno obrazovanje i obuku
- Pozitivno mišljenje o Savjetodavnom vijeću za stručno obrazovanje i obuku ima 29% članica VSI -

Više od polovine (57%) anketiranih kompanija nije imalo nikakvo iskustvo u radu sa Savjetodavnim vijećem za stručno obrazovanje i obuku i zbog toga nisu bile u mogućnosti dati ocjenu, dok njih 29% ima pozitivan stav prema Vijeću. Preostalih 14% članica VSI ih smatra nekorisnim.

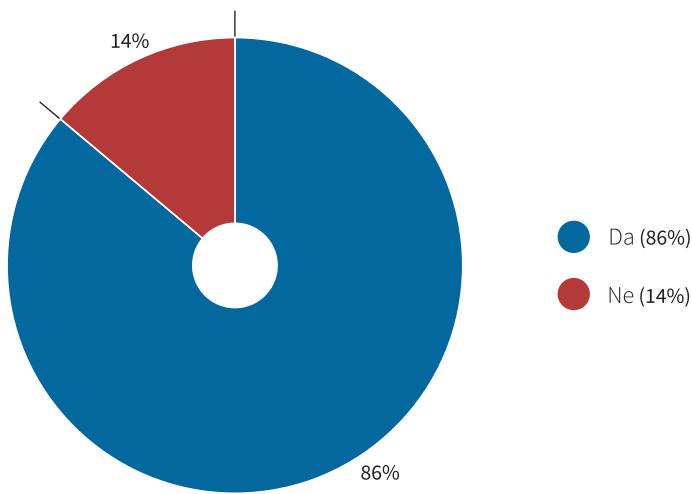

GRAFIKON 27: Nivo korisnosti Savjetodavnog vijeća za stručno obrazovanje i obuku

Spremnost učešća kompanija u inicijativama u lokalnoj zajednici u kojoj posluju

- Lokalne vlasti bi trebale više uključivati strane investitore u inicijative lokalne zajednice -

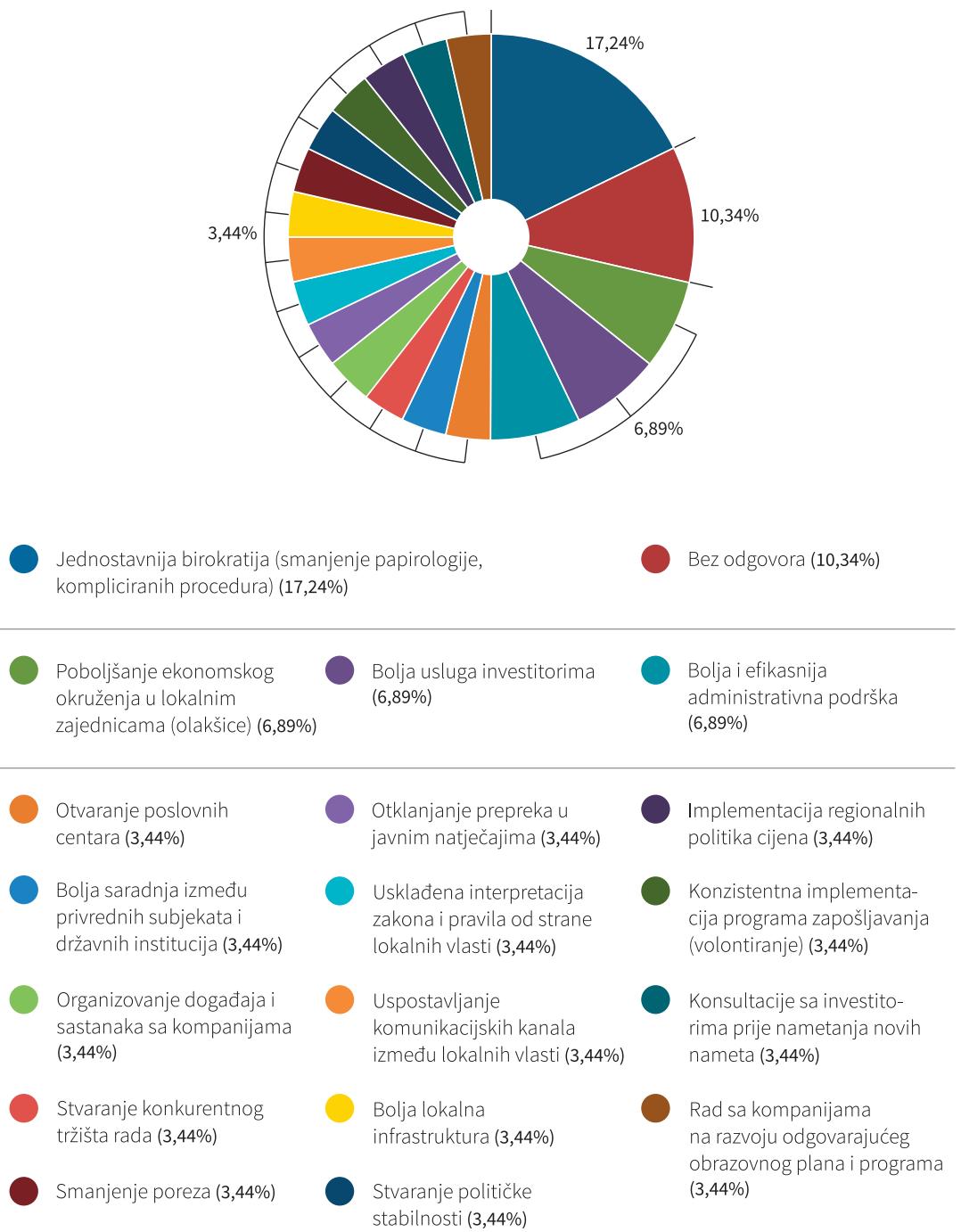
Kao što je predstavljeno u grafikonu ispod, 86% anketiranih je spremno da se uključi u lokalne inicijative u smislu sudjelovanja u radu na usklađivanju obrazovnog sistema sa potrebama tržišta u općini u kojoj posluju. Udio članica VSI koje nisu zainteresovane iznosi 14%.

GRAFIKON 28: Stepen zainteresovanosti članica VSI za inicijative lokalne zajednice

Na koji način lokalne vlasti mogu povećati investicije i zapošljavanje
- Lokalne vlasti bi se trebale fokusirati na pojednostavljenje postojećih birokratskih procedura -

Kako bi se povećala ulaganja i zapošljavanje, 17,24% članica VSI smatra da se lokalne vlasti trebaju fokusirati na pojednostavljenje postojeće birokratije u smislu smanjivanja administracije. Ostale preporuke uključuju potrebu za jednostavnijim i bržim procesom izdavanja građevinskih dozvola i dozvola za rad i otklanjanje pravnih i drugih prepreka za strane investitore u postupku javnih nabavki.

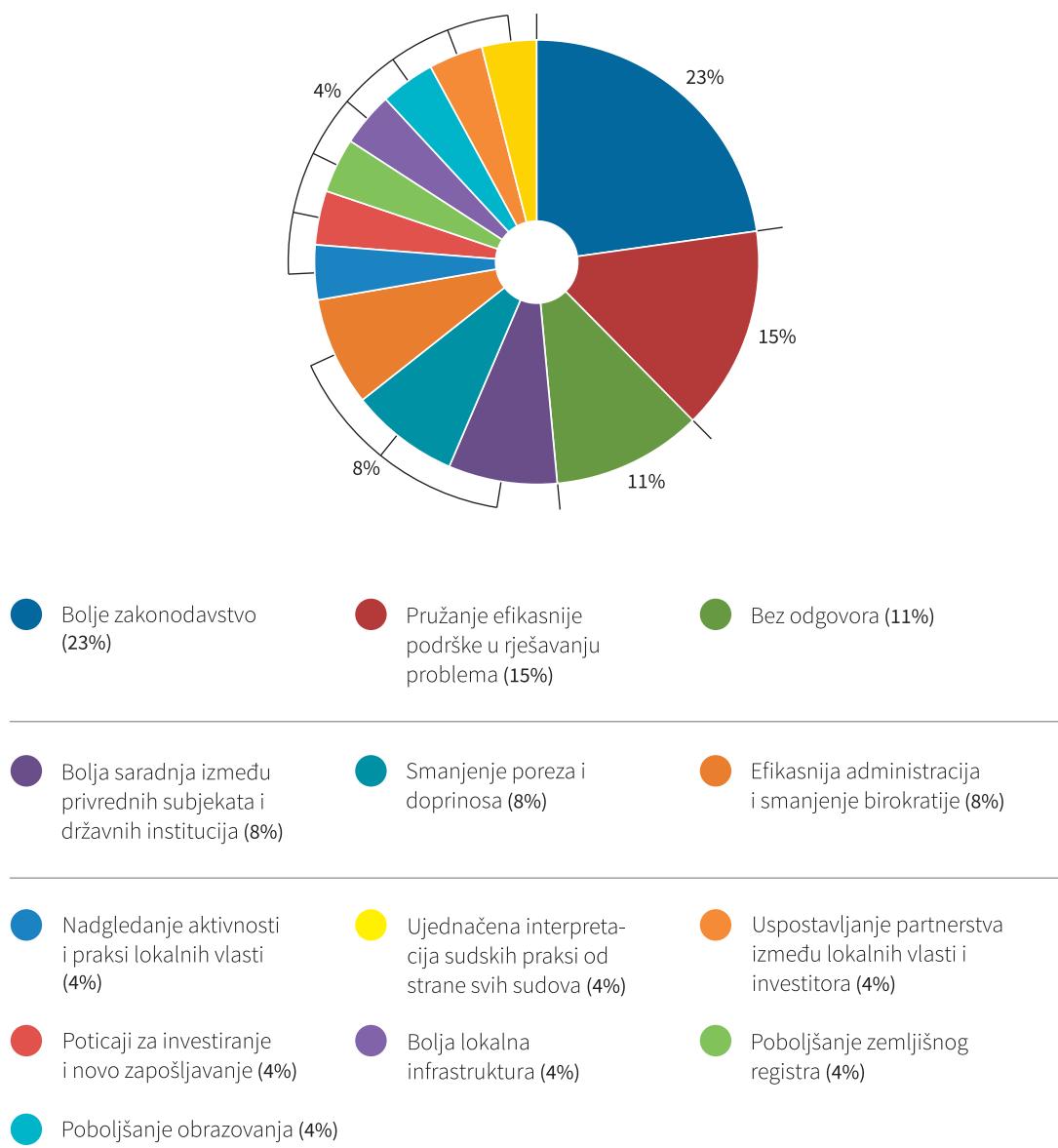

GRAFIKON 29: Preporuke lokalnim vlastima za povećanje stranih investicija i zapošljavanja

Na koji način državne/entitetske i vlasti distrikta mogu pomoći u povećanju investicija i zapošljavanja

- Adekvatno i usklađeno zakonodavstvo sa efikasnom i transparentnom implementacijom može privući investicije i kreirati nova radna mjesta -

Da bi se povećale investicije i zapošljavanje, 23% članica VSI smatra da državne, entitetske kao i vlasti distrikta treba da poboljšaju zakonodavstvo u smislu donošenja novih zakona i dopuna postojećih kojima bi se zaštitili strani investitori i investicije. Zanimljivo je da je 15% ispitanika izjavilo da su od vlasti tražili aktivniji angažman u rješavanju problema s kojima se susreću investitori.

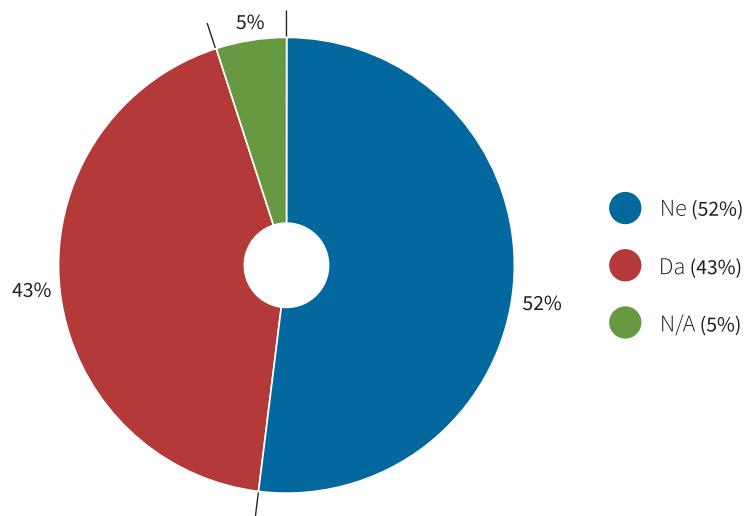
GRAFIKON 30: Preporuke za državne i entitetske vlasti za povećanje investicija i zapošljavanja

E – Zakonodavstvo i zagovaranje

Provedba važećih zakona i propisa

-Nedostatak ujednačene primjene i standarda postojećeg zakonodavstva –

Više od polovine ispitanika (52%) smatra da inspekcijske službe u BiH ne primjenjuju ujednačene standarde prilikom tumačenja postojeće legislative. Ulagači su uglavnom komentarisali rad inspektora ukazujući na nedostatak profesionalizma i čestu upotrebu dvostrukih standarda. Nadalje, investitore brine da prava intelektualnog vlasništva nisu dovoljno zaštićena.

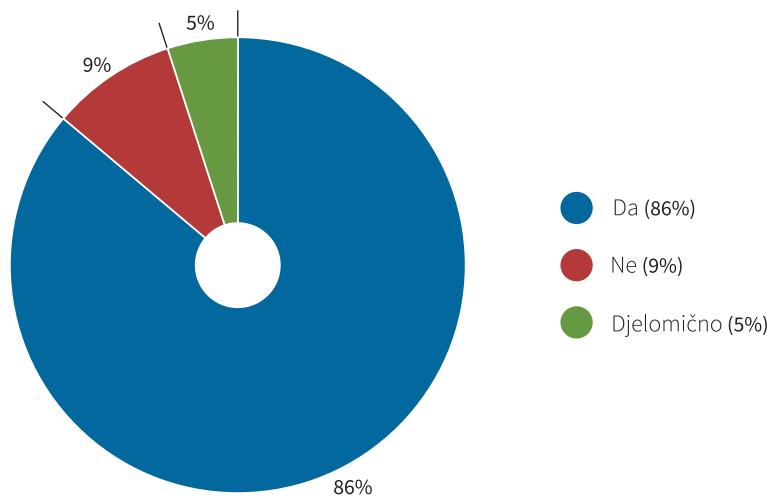
GRAFIKON 31: U kojoj mjeri inspekcije primjenjuju zakon na ujednačen način

Sposobnost poslovnih udruženja i međunarodnih organizacija da pomognu u rješavanju problema s kojima se susreću investitori u svom poslovanju u BiH

- Udruženja poslodavaca i međunarodne organizacije doprinose rješavanju problema sa kojima se suočavaju strani investitori u BiH -

Više od dvije trećine anketiranih članica VSI (86%) smatra da udruženja poslodavaca i međunarodne organizacije mogu uspješno doprinijeti rješavanju problema s kojima se susreću strani investitori u BiH, dok ih 9% misli suprotno. Prema mišljenju 5% članica VSI, još uvijek postoji dosta prostora za poboljšanje u načinu na koji udruženja poslodavaca i međunarodne organizacije mogu pomoći u rješavanju problema s kojima se suočavaju investitori.

GRAFIKON 32: Nivo predusretljivosti poslovnih udruženja i međunarodnih organizacija u rješavanju problema stranih investitora

Bilješke

Bilješke

USAID/Sida Projekat unapređenja lokalnog razvoja (GOLD)

Ljubljanska 9
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 33 944 999
Fax: +387 33 944 980
info@goldproject.ba
www.goldproject.ba

Vijeće stranih investitora VSI

UNITIC, Fra Andjela Zvizdovića 1/11, Toranj B
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 33 295 880
Fax: +387 33 295 889
info@fic.ba
www.fic.ba